

DELIA AMBROSIE

**GRAMATICA EXPLICATĂ
#DIFERIT**

CUPRINS**CAPITOLUL I - FONETICA**

I. Alfabetul limbii române.....	11
II. Tipuri de sunete	12
III. Despărțirea în silabe	13
IV. Grupuri speciale de sunete	15
V. Numărul de litere și sunete.....	16
VI. Diftongul, triftongul, hiatul.....	18
VII. Accentul	23

CAPITOLUL AL II-LEA - VOCABULARUL

I. Structura vocabularului	25
II. Sensurile cuvântului.....	28
III. Sinonimele	30
IV. Antonimele.....	31
V. Paronimele	31
VI. Omonimele.....	33
VII. Cuvintele polisemantice	34
VIII. Derivarea.....	35
IX. Compunerea.....	40
X. Conversiunea.....	43

CAPITOLUL AL III-LEA - MORFOLOGIA

SUBSTANTIVUL.....	48
ADJECTIVUL	62
PRONUMELE	69
1. Pronumele personal	72
2. Pronumele de politețe	77
3. Pronumele reflexiv	80
4. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv	84
5. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	88
6. Pronumele și adjectivul pronominal negativ	93
7. Pronumele și adjectivul pronominal relativ.....	95
8. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ.....	100

9. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât	102
10. Pronumele și adjectivul pronominal de întărire	107
NUMERALUL	112
VERBUL	119
ARTICOLUL	157
ADVERBUL	162
PREPOZIȚIA	168
CONJUNCȚIA	173
INTERJECȚIA	180
CAPITOLUL AL IV-LEA - SINTAXA	
SUBIECTUL	183
PREDICATUL	186
ATRIBUTUL	193
COMPLEMENTUL	199
Complementul direct	199
Complementul indirect	202
Complementul prepozițional	205
CIRCUMSTANȚIALELE	207
Circumstanțialul de timp	207
Circumstanțialul de loc	209
Circumstanțialul de mod	210
Circumstanțialul de cauză	212
Circumstanțialul de scop	213
Circumstanțialul condițional	215
Circumstanțialul concesiv	216
APOZIȚIA	217
CAPITOLUL AL V-LEA - ORGANIZAREA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI	
1. Enunțul. Punctuația enunțului	220
2. Tipuri de enunțuri	221
3. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	222
4. Propoziția negativă. Propoziția afirmativă	223
5. Fraza. Coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație	224

6. Fraza. Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative.....	227
7. Construcțiile incidente.....	228
8. Construcțiile eliptice	229
9. Sintaxa frazei	229
Analiza unei fraze	229
Propozițiile „înterupte” de tip 1a-1b	238
Expansiunea.....	239
Contragerea sau procesul invers al expansiunii	241
Subordonata atributivă (ATR)	243
Subordonata completivă directă (CD).....	247
Subordonata completivă indirectă (CI).....	250
Subordonata completivă prepozițională (CP)	253
Subordonata completivă de agent (CAG).....	256
Subordonata subiectivă (SB)	259
Subordonata predicativă (PR).....	263
Subordonata circumstanțială de loc (CL)	267
Subordonata circumstanțială de timp (CT).....	270
Subordonata circumstanțială de mod (CM).....	273
Subordonata circumstanțială de cauză (CZ)	274
Subordonata circumstanțială de scop sau finală (CS).....	279
Subordonata condițională (CȚ).....	282
Subordonata concesivă (CNV)	285
Subordonata consecutivă (CNS).....	289
Apoziția.....	292

CAPITOLUL AL VI-LEA - REZOLVĂRI ALE EXERCITIILOR PROPUSE.....	294

CAPITOLUL I: FONETICA

Se ocupă de studiul sunetelor, asta dacă voiai să știi și o definiție sumară a foneticii.

Pe scurt, uite ce despre ce vei învăța în acest capitol:

1. Alfabetul limbii române
2. Tipuri de sunete: vocală, consoană, semivocală
3. Despărțirea în silabe
4. Grupurile teroriste. Da, da! Trebuie să știi ce sunt și cum să te ferești de ele! Dar hai să apelăm la răbdare până vom avea această mare confruntare cu teroriștii din parcare!
5. Numărul de litere și numărul de sunete al cuvintelor
6. Diftongul, triftongul, hiatul
7. Accentul

I. Alfabetul limbii române

Ehei, știi să numeri până la 31? Normal, că de asta ai parcurs clasele primare! Ei bine, alfabetul limbii române cuprinde 31 de litere: a, ă, â, b, c, d, e, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ș, t, ț, u, v, w, x, y, z. Le-ai numărat ca să vezi dacă ies 31? Dacă da, te cred, și eu le-am numărat când am scris aici ordinea literelor în alfabet! Creș că știi deja că există vocale, adică acele sunete care se rostesc ușor, fără efort, care pot forma singure silabe și care nu au la finalul lor acel „ââââ”: a, ă, â, e, i, o, u. Restul literelor sunt consoane, adică au nevoie de ceva efort pentru a le pronunța și au acel „ââââ” la final de sunet. De exemplu, compară: „e” cu „t”. „Eeee” e mai simplu de rostit, iar „t” este mai dificil, îl pronunți punând limba între dinți și lăsând loc exploziei să apară: „tâ”.

II. Tipuri de sunete

În limba noastră românească, există trei tipuri de sunete:

1. Vocalele: sunt acelea care pot forma singure silabă și da, știi deja, ele nu au acel „â” la nesfârșit după sunet. Vocalele în limba română sunt: a, e, i, o, u, ă, â. Ce bine că noi avem doar șapte vocale! Francezii au 16 vocale în alfabetul lor!

2. Semivocalele: apar în aceeași silabă cu o vocală, doar că semivocalele sunt mai puțin intense, se aud mai scurt, mai încet, sunt mai pricăjite. Ține minte următoarea șmecherie:

#Șmecherie: „a”, „ă” și „i” sunt întotdeauna vocale, oriunde ar sta! Exemple: aer, șaorma, măr, cânta, coborî

Să știi că semivocalele noastre sunt: *e, i, o u*. De exemplu: seară. Întâi îl despărțim în silabe: sea-ră. În prima silabă, avem super vocala „a”, iar *e* nu are încotro și trebuie să devină semivocală, un fel de director-adjunct, așa, pentru că nu se poate niciodată ca o silabă să aibă 2 vocale. Iar acestea să fie la fel de intens pronunțate! Pe de altă parte, într-un cuvânt precum „lei”, va rămâne vocală cea care se aude mai tare și care se poate lungi mult și să sune fain cuvântul: leeeeei, nu leiiiiii. Deci, „e” este vocală, pentru că e mai intensă pronunțarea ei, iar „i” nu are încotro și devine semivocală. Apropo, semivocalele se marchează punând un semicerc sub ele. Iar vocalele se marchează punând o liniuță orizontală sub acestea.

3. Consoanele: nu pot forma silabe singure, sunt, într-un fel, defecte, neputincioase, de aceea ele caută vocale de care să se sprijine. Exemple de consoane: b, t, d, g, f, m, n, s, z etc.

Curiozitate: să știi că în lucrările de specialitate, m, n, l și r se numesc „sonante”, iar l și r mai au o denumire: aceea este de consoane lichide, adică ele au acel efect de parcă ceva curge când spui „lll” sau „rrr” (desigur, dacă nu ești rr-âit).

Exersează!

Identifică tipul de sunete din cuvintele: apă, iarnă, trei.

III. Despărțirea în silabe

Știu că știi să desparți băbește în silabe, ori cum îți vine, ori cum sună bine. Dar ai nevoie și de foaaarte puțină teorie, cu șmecherii cu tot!

Important e să îți minte că la despărțirea în silabe băgăm în seamă consoanele (alea cu â la urmă, da? Exemplu: bî, cî, dî, etc., exact așa cum le pronunțăm! Ca să poți descifra misterele care urmează, îți dau două indicii:

V = vocală

C = consoană

Regula 1

VCV (ve-ce-ve) = V+ CV = dacă o consoană este îngrămădită între două vocale, consoana fuge de prima vocală și se ține de mână cu a doua vocală.

Exemplu: a-pa-rat („p” se află între 2 vocale, între două nu te plouă, cum e și proverbul, dar între două (vocale), consoana o alege pe a doua! La fel și „r”, care se află între a și a, alege să meargă la plimbare cu al doilea „a”).

Regula 2: două consoane aflate între două vocale se despart între ele.

VCCV = VC + CV (vezi că fiecare vocală atrage câte o consoană)

Exemplu: artă = ar + tă

Antichitate = An-ti-chi-ta-te (cele 2 consoane, n și t, care stau între 2 vocale, aleg să își ia, fiecare, câte o parteneră vocală. Așadar, se formează perechi, gen fată + băiat / vocală + consoană. Sună bine, nu?

!Excepție de la Regula 2! Știi tu, excepțiile confirmă regula.

Dacă între cele două vocale, prima este *b/c/d/f/g/h/p/t* sau *v*, iar a doua consoană este *l* sau *r* (astea 2 se numesc „consoane lichide”, adică ele curg, adică nu poți spune un singur „l”, parcă se aud mai mulți unul după altul. La fel și la *r*!), atunci consoana lichidă merge în aceeași silabă cu cealaltă consoană.

Pe scurt: b, c, d, f, g, h, p, t, v + l/r = V+ CCV

Exemplu: a-p~~l~~i-că

Regula 3 (3 sau mai multe consoane între 2 vocale): 3 sau mai multe consoane între două vocale se despart după prima consoană.

VCCC = VC+ CCV

Exemplu: **as-tro**-na-ut

!Excepție de la regula 3! Știi tu, sunt la fel de multe excepții precum reguli. ☺

Excepția R3 are următoarea formulă: VCCC = VCC+CV

Grupurile de sunete se despart păstrând în prima silabă 2 consoane, iar a treia consoană merge singură în silaba următoare. Și, ca să își fie mai ușor să le reții, uite că am inventat o poezie care conține grupurile țintă de litere care se încadrează în regula 3 Excepție. Poți să o înveți ca și cum ai recita câteva versuri rap sau hip-hop:

La o expoziție am văzut o **sculptură** cu **lineșii** pitic.

Dacă luăm un **delincent** care a uitat de **redempțiune** și îl băgăm în **Arctic**,

Devine un **sendviș astmatic** sau o **jertfă somptuoasă**.

La școală am învățat **punctuația** și **conjunția** cea frumoasă.

Știu, sunt versuri „memorabile”, dar nu te provoc să le cauți semnificația, că nu o vei găsi. Mai bine reține grupurile de litere sau cuvintele care fac parte din Regula 3 excepție. Dacă nu îți place poezia compusă de mine, alcătuieste tu alta în care să incluzi cuvintele care conțin grupurile de litere problemă: lpt, ncș, ncv, ret, ndv, rtf, mpt, nct, nct. Astea vin așa, la despărțire în silabe: VCCCV=VCC+CV. Exemplu: jert-fă.

! Mai există și o regulă de despărțire în silabe în cazul cuvintelor care conțin vocale alăturate. Astfel, dacă apar două vocale una după alta, ele se despart prin cratimă (se numește regula hiatului).

Exemplu: a-vi-on.

Exersează!

Desparte în silabe cuvintele următoare și identifică regula aplicată în fiecare situație: căldură, aerian, atlet, urla, funcționari, aspre.

IV. Grupuri speciale de sunete a.k.a „Grupurile teroriste”

Sunt grupuri de litere care, în mod convențional, notează anumite sunete ale limbii române. Doar nu credeai că discutăm despre Al Qaeda și alți sniperiști, nu? Bine, bine, să știi, totuși, că am ales acest nume pentru următoarele grupuri de litere de mai jos pentru că au ceva în comun cu teroriștii: își ascund adevărata față și acționează la comun. Hai să faci cunoștință întâi cu grupurile teroriste:

„ce”, „ci”, „ge”, „gi”,
„che”, „chi”, „ghe”, „ghi”

Le știi din clasele mici și nu, nu se chemau așa atunci. Nici acum nu se cheamă așa, dar îmi place să le numesc în acest mod pentru că mintea le reține mai ușor și le identifică ulterior foarte rapid.

Aceste 8 grupuri teroriste își ascund adevărata față, cu alte cuvinte, se scriu așa, dar se pronunță altfel. Hai să recitești ce am scris mai înainte. Se scriu așa, dar se pronunță altfel. Este o convenție în limba română că se scriu așa. Uite, de exemplu: Eu am o pereche de GHETE. Cum pronunți „GHETE”? se aude vreun „h”? Nu, vezi, de aia „ghe” este grup terorist!

Cel mai terorizat de toți și toate este litera „h”, care nu se aude când este în interiorul grupurilor „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, deși o scriem. Deci nu se numără ca sunet.

Așadar, când întâlnești grupurile teroriste, să te uiți bine dacă imediat după ele este o vocală sau nu, pentru că asta face diferența cu privire la modul în care se vor comporta grupurile teroriste!

Ca să înțelegi mai multe, citește mai departe. Nu te opri acum din citit, decât dacă vrei să bei o gură de apă. Amână KFC-ul, ca să prinzi legătura dintre grupurile teroriste și numărul de sunete al unui cuvânt.

V. Numărul de litere și sunete

Mai ești cu mine, da? Ok, te aștept să bei o gură de apă. Despre ce vorbeam? Despre grupurile teroriste. Am trecut, totuși, la punctul următor, pentru că cele două se leagă.

Un cuvânt este format dintr-un număr de litere și un număr de sunete, iar, uneori, ele diferă una de alta. Cel mai des, ele diferă în cazul când cuvintele conțin... da, te-ai prins! Grupuri teroriste.

De exemplu: ceară= c + e + a + r + ă=5 litere. Dar câte sunete are? Nu, nu tot 5. Pentru că ai întâlnit grupul terorist „ce” în aceeași silabă cu vocala „ă”. În consecință, dacă un grup terorist dă nas în nas, în aceeași silabă, cu o vocală, grupul terorist redă un singur sunet, se face miiiic de tot, aproape că dispare. ☺

Cea-ră. Așa se desparte în silabe cuvântul „ceară”. Pentru că „ce” - grup terorist - stă în aceeași silabă lângă vocala „a”, atunci „ce” - se va contopi într-un singur sunet. Deci, vom găsi 5 litere și 4 sunete.

Dacă însă același grup terorist nu mai are în calea lui, în aceeași silabă, o vocală, el este nevoit să își dezbină trupa și să acționeze pe cont propriu, formând sunete proprii.

De exemplu, cuvântul „cer” = 3 litere și TOT 3 sunete, pentru că nu există lângă gruparea teroristă „ce” o vocală, așa că se divizează în sunetul „c” și sunetul „e”. Sunt periculoase grupările teroriste, așa-i?

Hai să recapitulăm:

1. Cel mai important e să reții care sunt „grupurile teroriste”. Hai, repetă cu mine: *ce, ci, ge, gi*, apoi adaugă un „h” în interior: *che, chi, ghe, ghi*.
2. Apoi, la fel de important este „să vânezi” dacă după gruparea teroristă se află sau nu o vocală. Dacă este o vocală **în aceeași silabă** după „teroriști”, atunci aceștia se vor camufla într-un singur sunet. Dacă nu există altă vocală după gruparea teroristă, atunci aceasta va constitui 2 sunete.
3. „h” e sunet mort în grupurile teroriste. Nici nu îl bagi în seamă. El nici nu se aude. Îți amintești exemplul cu „ghetele”? nu pronunți gHhete, ci „G`ete”, pentru că „h” nu se aude. Zero barat. Mort. Așadar, dacă vrei să afli numărul de litere și numărul de sunete pentru un cuvânt precum „ghem”, vei spune că sunt 4 litere (g,h,e și m), dar că sunt 3 sunete, pentru că „h” e mort, nu se aude oricum, iar după gruparea teroristă nu mai este vreo vocală. Deci vor fi sunetele: g' + e+ m.

Dacă nu ai înțeles poveștile mele cu grupurile teroriste și pe cine trebuie să „omori”, pe cine trebuie „să lași în viață” dintre sunete, atunci descoperă singur care e regula, urmărind exemplele de mai jos:

- gem = 3 litere și 3 sunete (nu este altă vocală după grupul terorist „ge”)